

MÁRCZI IMRE

“ARCOD VERITÉKÉVEL...”

Az istenek ma nem járnak közöttünk: képeiket nem kevés munkával az égre kell festeni, és mellesleg egyre vastosabb cölöpökkel kell aládúcolni, hogy az egész ránk ne rogyjon. Amihez, ugye, ismét csak energia szükséges.

A nehezen kitalált, de látványos és ugyanakkor hálás, címként használható bibliai idézet után látszólag egyszerű dolga van az embernek: A mitikus erejű bibliai paradigmával párhuzamba kell állítani a korlátlan fejlődés európai modelljét – egy másik mítoszt –, és máris rakásra adódnak a látványos, nagy horderejű következtetések. Az ókori szerző még az átvezetés ötletét is megadta, bölcs előrelátással beiktatva a bűnbeesés bájosan naiv történetét.

Tehát kezdetben vala a Teremtés. A nagy Big Bang okozta sietségben azonban a Teremtő elfelejtett definiálni néhány rendszerparamétert, ami utóbb igen megbosszulta magát. Például limitálni kellett volna a hardver (szerszám, eszköz) maximális méretét (a legnagyobb megengedhető bunkó, erőmű, számítógép stb.) Bizonyos operációkhoz eleve hozzá kellett volna rendelni az UNDO (ne csináld...) utasítást (pofozkodás, atomháború, felhalmozás stb.). Továbbá valamilyen homályos oknál fogva elfelejtette szállítani a legfontosabb szoftvert a rendszerhez, sőt egyből COCOM-listára tette. Csak a Nő praktikus ösztönének köszönhető, hogy az a bizonyos alma nem maradt a tudás fáján.

Igaz, a Teremtő utána sem segített az installálásban (hogyan, mihez kezdj az egészszel...), így az ember kontár módon inkább a hardverrel (eszközök, anyag) kezdett el vacakolni. A bunkó mellett csinált bárkát, ekét, traktort, vízlépcsőt, bankot. Ráérő idejében barlangok falára festegetett, frigyládát csinált, piramisokat, könyveket, műholdas tévét meg efféle jópofa dolgokat. Arca verejtékével, természetesen; szigorúan betartva az almaügy kapcsán kialakult játékszabályokat. De azért állandóan piszkálta az ördög: Nem lehetne ezt valahogy ügyesebben? Kevesebb veritékkel? Kevesebb munkával? Munka, munka... ergon... megvan! ENERGIA! Energiaforrás, határfok, gép! – Aztán csak ülni kell majd és nyomogatni a gombokat...

Az ördög kajánul röhögött, mivel előre tudta, hogy mi lesz ebből: Az ember ahelyett, hogy a dolgok előállításába fektetett saját energiáját csökkentette volna a gépek és a hatékony technológiák kifejlesztése által, gyermekem mohóságtól hajtva a termelés (hardver) volumenének növelése mellett döntött. Talán utánozni

akarta mesterét – aki nagylelkű gesztussal a maga képmására alkotta meg őt – nagyságban, hatalomban, elfeledve a legfontosabbat. Azt, hogy a szellem, lélek, tudás – a szoftver – az igazi hatalom; a termelés, anyag, energia stb., csak ennek egy-egy esetleges megnyilvánulása, eszköze. A dolog mindenesetre balul ütött ki, mert így vált önként rabszolgájává a maga által alkotott, “embert felszabadító” technikának (hardvernek). Azóta szinte teljesen elfelejtett olyasmiket, mint ünnep, átlényegülés, intuíció, egyszerűség, szemlélődés, szerelem stb. Helyette megtanult tömegtermelni és tömegfogyasztani: globális struktúrák létrehozásán görcsöl, elfeledve azt, hogy a teljesség eleve adva van, mert a lét egy és oszthatatlan – hiszen minden a Teremtő keznyomát viseli magán. Hogy is mondja Hamvas Béla? A lét úgy hatezer évvel ezelőtt életté silányult... Az istenek ma nem járnak közöttünk; képeiket nem kevés munkával az égre kell festeni és mellesleg egyre vastosabb cölöpökkel kell aládúcolni, hogy az egész ránk ne rogyjon. Amihez, ugye, ismét csak energia szükséges.

Energia nélkül persze a Teremtőnek sem megy. A Biblia is az Isten ergonjáról és dünamiszaról beszél: de vajon van ennek valami köze a mi energiánkhoz és dinamizmusunkhoz?

A Teremtő az Édenkertben a tudás fájával mintha csapdát állított volna az embernek. Mert miután evett a tudás almájából, szelleme elhomályosult, tudata beszűkült. Létehetőségei alapján nem változtak; az ember így is a végtelenre nyitott lény maradt; az élet fenntartásához szükséges energia sem változott. A “bűnbeesés” után is igen tág lehetőségei voltak az emberi létminőség megválasztásában. Léte kiteljesedését azonban egyre inkább a hardver (anyag, energia, eszközök) vonalán kereste. Az ókori kultúrák még fejlett eszközök, technikák, energia hiányában is figyelemre méltó dolgokat alkottak. Ezekből sajnos jobbra csak a kövek maradtak meg. Az a szellem, amely egykor létrehozta őket és lelket lehelt beléjük, úgy tűnik, örökre elenyészett. Számunkra kettő fontos közülük, a zsidó és a görög, mert e kettő örökségéből nőtt ki az európai kultúra.

A sokezer éves, széles alapokon álló zsidó szellemiség hosszú időn át sikeres, termékeny életalakítást eredményezett – ma így mondanánk: bonyolult humánszoftverként működtetett. Találkozott azonban azzal a másik kultúrával, amely a görög racionalitáson felnőtt nyers erő (energia, hardver) pozíciójából kívánta vele viszonyát megalapozni. Ezzel szemben látszólag alulmaradt. Igazából csodálkozunk kellene azon, hogy sok más kultúrához hasonlóan mégsem tűnt el, és a zsidó-keresztény teljesség-igény és küldetésűdat, valamint a görög racionalitás frigyéből végül is megszületett az európai civilizáció. A paradicsomi tudat egyensúly azonban nem állt helyre, mert nem a racionalitás (hardver) rendelődött alá a teremtő (isteni, emberi) szellemnek. Ellenkezőleg: Az európai

paradigmában az eszme, szellem, lélek, küldetéstudat, teljesség-igény, hit, szerelem felett megkérdőjelezhetetlenül ott trónol a ráció. Ez persze az európai kultúra problematikájának durva leegyszerűsítése, de tény, hogy mára az egész világra kiterjeszteni látszik érvényességi körét. Eszközei magához illően kemények: régebben tűzzel-vassal, manapság tankokkal-bankokkal és az erő finomabb formái révén is hatni próbál (reklám, tudati-szellemi invázió, szimbolikus hatalmi eszközök, struktúrák). Ez magától értetődően az európai minta egyetlen és kötelező erejét jelenti, annak minden következményével együtt.

A dologban azonban ellentmondás van. Az európai, illetve észak-atlanti minta először is külső erőforrások nagyfokú bevonására épül (olaj, olcsó munkaerő, nyersanyagok, piacok, tőkeexport, fegyverkereskedelem stb.). Másik lényegi jellemzője a bővített újratermelés, vagyis a növekedés, a profit. Egy nyolcéves gyermek is megérti, hogy ezt a mintát nem lehet az egész világra kiterjeszteni. A növekedésnek határai vannak, mert az anyagi és energiaforrások végesek. Ha sikerülne is bizonyos területen áttörés – például olcsó energiaforrások feltárásával –, az sem jelentene megoldást, mert a beszűkült tudat számára nem kínálna sokkal szélesebb horizontot, esetleg más működési teret. Ellenkezőleg: további lökést adna az egyensúlyból kibillent, igazi emberi igényektől elszakadt fejlődésnek. Ez a végsőkéig kifacsart, elfuserált hardver (eszközvilág) már így sem sokáig tartja magát ezzel az iszonyatos, kemény energiákat mozgó emberi magatartással szemben.

Szóval nem kellett volna úgy elkapkodni ezt az európai mintájú fejlődést. Azok a fránya görögök a rációval meg a kráciával (teo-, ariszto-, demo-, büro-, pluto- és persze a technokráciával) kitérő, kemény alapokat raktak le, amivel hosszú időre biztosították a kenyérkereset veritékes módját. Itt be is lehetne fejezni, mondván, hogy lám, lám, ez a vége, ha felületesen olvassuk a mítoszokat. Tehát olvassuk újra, és egy kicsit jobban figyeljünk oda. Hátha mást is találunk bennük.

Az emberiség története tele van próbálkozásokkal annak a bizonyos paradicsomi szoftvernek az installálása érdekében. Lehet, sőt valószínű, hogy van abban olyan programfejlesztő program (szoftver: szellemi energiaforrás) is, amely a tudat számára rég bezárult, illetve új tereket nyithat meg. Legelőbb persze az embernek kellene egy RESET (eredeti állapot gombnyomásra vissza...) – hogy végre azzal foglalkozzon, amire megalkották: a végtelen menedzselésével. A Teremtő a hitelesnek tartott olvasat szerint a világ gondnokának szánta az embert. Képtelenül tragikus volna, ha kizárólag egy végtelenül szűk, maga választotta ösvény, a racionális-tudományos európai fejlődési modell mentén keresné kiteljesedését. Legalább abban a széles mezőben kellene mozogni, amit eddig az előttünk élők (antik, klasszikus kultúrák, nagy

vallások, szellemi áramlatok, nagy egyéniségek stb.) bejártak. Ezt kutatni, művelni (colere = kultúra...), menedzselni valóban emberhez méltó, isteni teremtő tevékenységet jelent. És hogy kinek van erre energiája? Ehhez nem fizikai, hanem elsősorban szellemi, lelki ("szoft"...) energia kell. Lehet, hogy a programban (a mitológiákban...) benne van egy efféle energiaforrás elérési útja is?

DÖRY ISTVÁN

A JÖVŐ...

A jövőt mint védendőt tulajdonképpen nagyon egyszerűen is el lehetne intézni: Ami létezik jobb, mint ami nem létezik - még ha rossznak tűnik is, létrejött, létezhet, tud létezni. Az egyirányban múló idővel

ragozva az állítást: ami létezik és később is létezni fog, az jobb, mint ami ma létezik, de hamarosan megszűnik, felbomlik, kihal. Ez alól csak a nihilisták vonhatnák ki magukat, ha nem lenne a természetben olyan erős szelekció a nihilizmus ellen. Így

aztán nem is találunk túl sok embert, aki a fenti két tételt tagadná, sőt inkább ösztönösen is irtóznak az olyan dolgoktól, amik voltak, de megbuktak az élet vizsgáján (dinoszauruszok, trogloditák, trilobiták, kvazárok, ebioniták... bár önmagukban szemlélve ezek mind nagyon kedves létezők voltak, csak hogy ma már nincsenek - és fontosabbnak véljük azokat, amik ma helyettük vannak, különösen azokat, amik akkor is voltak, és ma is vannak.)

Ha viszont azt kérdezzük, hogy minek kell léteznie a jövőben, akkor a fejlett öntudatunk rögtön azt súgja, hogy „NEKEM”. Ez is az ösztöneinkkel nagyon jól indokolható, erre az önkonzerválásra épül a virágzó orvostudomány és kozmetikai ipar, sok vallás is állítja az egyén testi vagy lelki megmaradását, újjászületését. Saját megmaradásunk azonban - még ha lehetséges volna is -, ellentmondásba kerülhet mások megmaradásával, vagy más jellegű létezők megmaradásával, és ezért filozófiai gondolkodás útján meg kell próbálnunk meghatározni, hogy minek kell megmaradnia, ha az nem pont az egyén és nem pont én. Vagyis hogy milyen lesz a jövő, milyen legyen a jövő, hogy lehessen?

A tartósság a fogalmi gondolkodásunknak egyébként is az alapja: ha a hegyek nem lennének minden reggel ugyanolyanok, ha a kutyák nem lennének évszázadokon át négylábúak (csak a farkukat, fülüket csonkítják meg az emberek a múló hóbertoknak megfelelően), ha a